

Ishaja vsak dan razen sobot, nedelj in praznikov.
Issued daily except Saturdays, Sundays and Holidays.

PROSVETA

Uredništvo in upravniški prostori:
2657 S. Lawndale Ave.
Office of Publication:
2657 South Lawndale Ave.
Telephone, Rockwell 4904

LETO—YEAR XXVII. Črna lista Entered as second-class matter January 16, 1922, at the post-office at Chicago, Illinois, under the Act of Congress of March 3, 1879. Chicago, Ill., ponedeljek, 24. decembra (Dec. 24), 1934. Subscription \$6.00 Yearly STEV.—NUMBER 250

Komentarji

Zdravniki v Angliji
Vedo, kam spadajo
Kdaj izvedo ameriški?
Burbonci ostanejo burbonci

Kratka vest iz Londona sporoča, da je organizacija zdravnikov v Angliji, ki šteje čez 5000 članov, stopila v Kongres delavskih strokovnih uni in odslej bodo ti zdravniki nosili v žepu unijsko člansko karto. Kongres delavskih strokovnih uni na angleškem je to, kar je Ameriška delavska federacija v Združenih državah.

Pet tisoč angleških zdravnikov se je torej zavedlo, kam spadajo in šli so tja — med delavce. Stavimo nekaj, da jih je podčela kriza. Da se niso prej zavedli, je vzrok bedasta vzgoja, ki je zdravnika blufala, da spada med visoko gospodo; enako nabufan je bil učitelj, profesor, arhitekt, inženir etc. Križa je pa te ljudi naučila, da "gospod" s praznim žepom in brez dohodkov je prav tak revež kakor tesar, kovač ali voznik, ki je brez dela in denarja. Oba čaka — državna podpora.

Zdravnik je delavec. Vsi služabniki aplicirane znanosti so delavci, zelo koristni delavci. Zato pa spadajo v delavski razred, čeprav nočejo o tem nič slišati.

Ameriški zdravnik še noče slišati tega. Smatra se za aristokrata, ki je odgovoren le sebi in svoji iniciativi — in nihče ga ne sme ovirati. Kriza pa odpira zapane oči tudi ameriškemu zdravniku. Od vsakih treh je eden propadel v zadnjih petih letih in hoditi mora na religiozno postajo. To je naučilo marsikatero zdravnika, da se je grdo ottil glede odgovornosti in iniciative. Morda je spoznal, da odgovornost in dolžnost sta kolektivna stvar: posameznik mora biti odgovoren družbi in družba mora biti odgovorna za posameznika, predno se pa to udejstvuje, mora biti družba organizirana za socialno pravičnost in mora izključiti motiv privatnega dobička.

Cim večina ameriških zdravnikov in ostalih profesionalnih delavcev spozna to resnico, se bodo tudi oni pridružili mogočni armadi delavcev, kamor spadajo.

Zastopniki ameriškega kapitalizma so zadnji teden zborovali v West Virginiji in so zaključili, da jim mora vlada dati proste roke. Cim bodo imeli proste roke, bodo sami odpravili krizo in pripeljali Ameriko nazaj v prosperiteto.

Ne vemo, kaj bo Roosevelt odgovoril kapitalistom na to prednost. Vsekakor se bo izkazal v plesal okoli njih kakor maček okrog vrele kaše. Ako bi vlada imela tisto močnatost in odločnost, katere nima, bi magistrat odgovorila takole:

Dragi partnerji kapitalisti! Tri leta velike krize ste imeli proste roke. Vaše roke so bile kar ste hoteli, da ste lahko delali in storili kar ste hoteli, toda delali in storili niste — nič. Zakaj niste odpravili krize, ko ste imeli proste roke? Zakaj niste pripeljali Amerike nazaj v prosperiteto? Zakaj ste pustili, da se s prostimi rokami vred prodajate, propadli in padli tako nizko in sramotno kakor še nikdar prej v zgodovini? Kdo vam danes še zaupa? Kdo vam naj še zaupa? Če mislite, da boste kdaj, ko sem vas malo podprla in vas rešila gotovega pogina, pripeljali Ameriko nazaj v dvajseta stoletje, nazaj v dobo divje špekulacije in zločinske napihnenosti — se prekleto motite. Vaše potje me je dokaz, da se ne boste nikdar nič naučili. Burbonci ste bili in burbonci ste ostali. Če vam vi sami ne morete razumeti, nam moram jaz povedati, da nam ne pojdejte nikdar, nikdar.

Stavimo desetico, da kapitalisti bodo dobili odgovora v tem smislu, zato bodo še nadalje rogovičili.

POLOŽAJ V ŠPANIJI PO OKTOBR-SKI REVOLTI

V ječah je do 30.000 revolucionarjev. Asturška komuna zahtevala tisoče žrtv. Caballero je optimističen. Delavstvo obdržalo svoje vrste intaktno

Curih, Švica. — Iz poročila francoskega poslanca Vincenta Auriola, katerega je poslala v Španijo socialistična delavska internacionala v preiskovalne namene, je razvidno, da špansko delavstvo v zadnji ponesrečeni revolти ni izgubilo svojega gibanja, doprineslo je pa ogromne žrtve.

Auriola poroča, da je v ječah od 25 do 30 tisoč revolucionarjev, med temi večinoma vsi glavni socialistični in unijski voditelji s komunisti vred. V ječah je tudi mnogo takih, ki se niso udeležili revolte.

Koliko je bilo ubitih, je pa tajnost. Sodi se, da je samo v provinci Asturiji, kjer so divjali najhujši boji skoraj tri tedne, padlo od tri do štiri tisoč rudarjev in njih družin. Masakriranih je bilo mnogo oseb, cele družine, tudi v provinci Leon in v pokrajini Baskov po afriških četah, katere je vlada poslala nad delavstvo, ker se ni zanesla na domače vojaštvo.

Povsod, kjer so nastopale te čete, so zapustile prave bojne poljane: kupe mrtličev, osirotelih otrok in izropanih vasi. Barbarizem, ki ga je klerikalno in fašistično časopisje, kar je navadno eno in isto, skušalo prve dni naprtiti delavstvu in je krožilo laži, da so se čitavile ježili lasje — ta barbarizem so izvalpale kolonialne čete.

Auriol pravi, da s strani revolucionarjev ni bilo nikakih ekcesivnosti, kakor je prve dni poročala vlada in klerikalno časopisje. To časopisje je na primer razneslo tudi vest, da so asturijski rudarji na ogaben način umorili nekega duhovna. Za tem "mučenikom" so se po vsej Španiji brale zadušnice. Prav ta "mučenik" je pa pozneje došel v Madrid čil in zdrav skoraj ob istem času kakor preiskovalec socialistične internacionala.

Vodja španskega socialističnega delavstva Largo Caballero je zaprt v ječi s 1700 drugimi revolucionarji. V intervjuju s francoskim poslancom ni kazal nobene pobitosti, marveč optimizma.

(Dalje na 2. strani.)

Javnopravni baroni prosi kupčijskega davka

Državno vrhovno sodišče v Illinoisu je razsodilo, da elektrarne in plinarne prodajajo le "službo", ne blaga

Springfield, Ill. — Illinoisko vrhovno sodišče je zadnje dni odločilo, da elektrarne, plinarne in vodovodi, pa naj bodo ta podjetja privatna ali občinska, ne potrebujejo plačati državi kupčijske davek (sales tax). Svojo razsodbo je sodišče podprlo z motivacijo, da te naprave za javne svrhe ne prodajajo nobenega blaga, temveč "prodajajo le službo".

Država Illinois bo vsled te razsodbe izgubila malone pet milijonov dolarjev v davku na razpečevanje električnega toka, razna in vode. Državna zbornica bo morala v prihodnjem zasedanju na nekak način nadomestiti to izgubo. Illinoiski kupčijski davek znaša dva odstotka od skupička in plačati ga mora trgovec, ki prodaja blago. Razume se, da večina trgovcev pripíše ta davek cenam.

stine bodo dobili odgovora v tem smislu, zato bodo še nadalje rogovičili.

Razgaljeni vojni profiti municijskega kralja

Du Pont, čigar družba je med vojno pobasala četrt milijarde, pravi, da Amerika potrebuje monarha

Washington, D. C. — Muničijska družba Du Pont Powder Company v Delaware je med svetovno vojno spravila četrt milijarde dolarjev čistega dobička, potem ko je plačala vse dohodninske davke in poravnala vse stroške. V letih 1920 do 1926 je ta družba imela okrog 30 milijonov letnih dohodkov, toda vladi ni plačala niti enega centa dohodninskega davka. Zakaj? Zato, ker so bile njene knjige tako "urejene", da so izdatki vedno prekašali dohodke in dohodkov — ni bilo.

Vse to je odkril senatni odsek, ki preiskuje trgovino s bojnim materialom.

Irene Du Pont, eden od štirih lastnikov te fine družbe, je med zaslišanjem pred omenjenim odsekom dejal, da Združene države bodo imele v svoji bodoči vojni "hell of a time", kajti "demokracija je slaba vlada za uspešno vojno."

"Za bodočo vojno se mora Amerika dobro pripraviti," je rekel Irene Du Pont, "če pa hoče računati z zmago, mora biti absoluten monarh na čelu ameriške vlade".

Preiskovalni odsek je tudi odkril, da so iz federalne zakladnice izginili dokumenti, ki so kazali, koliko dohodninskega davka so plačali med vojno oni "veliki patrioti", ki so si izvolili dolar letne plače za svoje "javne službe". Vsi izkazi niso izginili, mnogo jih pa je manjka in med temi je izkaz davka, ki ga je plačal za leto 1918 Bernard Baruch, znani finančnik in demokratski vodja. Kako in zakaj so ti papirji izginili, ni še dognano.

Britski vodja Liginih čet v Posaarju odstopil

Posledica častniške afere pred enim tednom

Saarbrücken, 22. dec. — Rezultat neljube afere z dne 16. decembra, ko je angleški častnik Justice z avtom povozil neko žensko in potem obstrelil mladega Nemca v konfliktu s protestujočo množico, je bila ostavka stotnika Arthurja G. Hemsleyja, angleškega poveljnika mednarodne policije pod nadzorstvom Lige narodov v Posaarju. Geoffrey G. Knox, predsednik komisije Lige narodov za Posaarje, je ostavko sprejel. Častnika Justiceja, ki je povzročil neljubo afero in ostro kritiko v nacijskem tisku proti Angležem, so naciji obtožili, da je bil pijan, ko je vozil avto po ozkih ulicah Saarbrückena.

"Leteči hotel" na tleh; sedem mrtvih

Bagdad, 22. dec. — Veliko holandsko letalo "Uiver", imenovano tudi "leteči hotel", ki je bilo na poletu iz Amsterdama v Vzhodno Indijo, je včeraj padlo na tla v Mezopotamiji in sedem oseb, trije potniki in štirje možje posadke, je izgubilo življenje.

Nacijsko sodišče obsodilo bivšega cesarja

Berlin, 22. dec. — Nemško vrhovno sodišče v Lipkem je odločilo, da mora Viljem Hohenzollern, bivši kaiser, plačati \$100.000 (pol milijona mark) berlinski banki Goldschmidt & Rothschild v zadevi neke transakcije iz leta 1928. Šest let je trajala tožba in končno je bivši cesar pogorel.

Jutri (torek) je božični praznik in Prosveta ne izide.

KOMPAJNIJSKE UNIJE OBLEČEJO NOV SUKNJIČ

Najnovejši kroj določa plačevanje prispevkov po delavcih in pa "unijske" seje. Jeklarski magnati upajo na ta način priti v okom sekciji 7a

Washington. — (FP) — "Nepredni" jeklarski magnati se si zadnje čase mnogo prizadevajo, da bi ustvarili nove pogoje za "harmonične" industrijske odnose. Dokler ni bilo industrijskega zakona in sekcije 7a, ki je zastrpila dober del delavcev z domnevo, da imajo pravico organizirati se v svoji uniji, je bilo vse "okej".

Pod starim "dealom" so bili industrijski odnosi posebno v jeklarski industriji dokaj "harmonični". Sužnji so se vedli kakor otroci v razredu pod strogim učiteljem. Če so hoteli na stran, so morali dobiti dovoljenje od bosa, ki je tudi pazil, da niso preveč časa porabili pri svojih potrebah.

Vse to se sicer še vedno dogaja. Vendar je nekaj narobe v barovini openšaparstva, odkar imamo "new deal" in pa prizadevanje na primer jeklarske unije, da se utrdi v industriji. Ta se zajeda vedno globlje, ne sicer s senzacionalno hitrico, vendar pa dovolj grozeče, da plaši absolutistične jeklarske magnate.

Slednji so si sicer ustanovili svoje kompanijske unije, ki so oficijelno poznane pod različnimi drugimi imeni. Beseda "unija", pa bila še bolj kompanijska, je tabu. Ampak nimajo preveč srece s svojimi kreacijami. Na eni strani jih sumljivo gledajo delavci, velika večina jim je celo sovražna, na drugi je pa sekcija 7a.

Jeklarski delavski odbor, ki hodi okrog vprašanja kakor mačka okrog vroče kaše, je mnenja, da točke 7a ni mogoče tako zaviti, da bi pod zakonom tudi kompanijske unije kvalificirale kot predstavnice delavstva v svrhu kolektivnega pogajanja. Njih glavna hiba je v tem, ker člani ne plačujejo nobenega assessmeta (financirajo jih družbe) in tudi nimajo sej. In stvar, ki nima repa ne glave, je res težko smatrati za organizacijo.

Med magnati in jeklarskim delavskim odborom in več ali (Dajle na 2. strani.)

Kako Mussolini skube Italijane z loterijo

In ustvarja nove milijonarje na račun milijonov revežev!

Rim, 22. dec. — Med fašističnimi vojaškimi in civilnimi ceremonijami je bilo včeraj izžrebanih 3000 dobitkov v Mussolinijevi loterijski skemi, ki je prinesla vladi stotine milijonov lir v bonhdi, obenem je pa ustvarila 180 novih milijonarjev v lihah in nekaj manj ko 2800 manjših bogatinov.

Pred kratkim je Mussolinijeva vlada pozvala vse Italijane, ki so imeli konzolidirane državne bonde, kateri so donášali pet odstotkov obresti, naj jih vnovičijo ali pa zamenjajo za nove bonde, ki bodo donášali le tri odstotke obresti. Da bo čim več bonničarjev za zamenjavo, je vlada sklenila, da je vsak bond — loterijska srečka in vsakdo ima priliko, da lahko zadene največ milijon lir.

To je privleklo brez malega vse bonde v zamenjavo in 180 oseb je zadelo dobitke po milijon lir, 520 oseb dobitke po pol milijona lir in 2400 oseb po 100.000 lir. Vse te nove bogatine so potem slavili kot "največje patriote". (Lira je danes vredna okrog osem centov ameriške veljave.)

Pristaši Trockija zapleteni v umor Sergija Kirova

Zinovjev in Kamenjev aretirana in prideta pred vojno sodišče. Stirinajst trockijevcev z atentatorjem vred obtoženih. Moskovska Pravda meče v zvezo s trockijevci tudi ruske belogardiste v Jugoslaviji

Japonska preklicala mornarično pogodbo

Pakt z Ameriko in Anglijo, ki omejuje bojne mornarice, ne bo obnovljen

Tokio, 22. dec. — Japonska vlada je preklicala mornarično pogodbo z Združenimi državami in Veliko Britanijo iz leta 1922, katere je določala relativno razmerje teh treh pomorskih sil s formulo 5-5-3. Pogodba poteče 31. decembra 1936 in bi se imela obnoviti v prihodnjem letu, toda Japonska je zdaj naznanila, da je ne obnovi v stari formi. Japonska zahteva, da se ji mora priznati pravica, da sme zgraditi prav tako veliko in močno bojno mornarico, kakršno imajo Združene države ali Anglija. Enakopravnost! Ameriška in angleška vlada bosta uradno obveščeni o preklicu pogodbe prihodnjo sredo ali četrtek.

Preliminarna konferenca med navalnimi zastopniki Japonske, Amerike in Anglije, ki je bila v Londonu zadnje tedne, je bila brez uspeha.

London, 22. dec. — Tukaj poročajo, da Angliji in Ameriki ne preostaja drugo, kakor da sami skleneta novo mornarično pogodbo.

Nova jugoslovanska vlada ne bo dolgo živila

V novem kabinetu so trije Hrvatje in en Slovenec, ostali so vsi Srbi

Belgrad, 23. dec. — Prvi važnejši čin nove jugoslovanske vlade je bil, da je izpustila dr. Vladimirja Mačka iz zaporu. Dr. Maček, naslednik Stefana Radičja, ki je bil obsojen na tri leta ječe, je bil zadnje čase bolan v zagrebškem zaporu.

Belgrad, 22. dec. — Bogoljub Jevtić je organiziral novo vlado v sporazumu s knezom Pavlom, načelnikom regenstva, toda večina tukajšnjih političnih opazovalcev je mnenja, da nova vlada bo imela kratko življenje.

Večina ministrov je v javnosti malo znana in skupščina ji ne bo posebno naklonjena, kajti le edenbenator je v novem kabinetu. Trije ministri so Hrvatje, eden je Slovenec, eden musliman in vsi ostali so Srbi; vseh je štirinajst.

Dunaj, 22. dec. — Avstrijska vlada je včeraj izpustila iz zaporu polkovnika Perčevića, katerega je zahtevala Francija, ker je v tesni zvezi z dr. Antejem Pavelićem, voditeljem hrvaških teroristov, ki so organizirali umor kralja Aleksandra. Avstrija posnema Italijo in noče izročiti zahtevanih emigrantov, ki so zapleteni v omenjeni umor.

Božično kosilo za 400 konj!

Hartford, Conn. — Mrs. C. L. F. Robinson je priredila božično kosilo 400 konjem v tem mestu. Konji so bili pogoščeni z mletom koruzo in ovsmom, sladkorjem, jabolkami in korenjem.

Še eden avstrijski nacijski obsojen na smrt

Gradec, Avstrija, 22. dec. — Franz Lang, ki je v dnevih Hitlerjevskega puča v zadnjem juliju pomagal nacijem s tem, da je blokiral neki most pred vojaškimi četami, je bil včeraj obsojen na smrt pred vojnim sodiščem.

Letalska pošta za Anglijo

London, 22. dec. — Načrt angleške vlade je, da v bodoče bo vsa pisemska pošta med Anglijo in njenimi kolonijami transportirana po zraku. Na ta način bo čas dostavljanja pism v Indijo skrčen na dva dni in Avstralijo na sedem dni.

PROSVETA

THE ENLIGHTENMENT

SLASILO IN LASTNINA SLOVENSKE
NARODNE PODPORNE JEDNOTEOrgan of and published by the Slovene
National Benefit SocietyNaročnina: za Združene države (sloven
Chicago) in Kanado \$6.00 na leto, \$3.00 za pol
leta, \$1.50 za četrt leta; za Chicago in Cincero
\$7.50 na leto, \$3.75 za pol leta; za ino-
semitivo \$9.00.Subscription rates: for the United States
(except Chicago) and Canada \$6.00 per year,
Chicago and Cincero \$7.50 per year, foreign
countries \$9.00 per year.Cene oglasov po dogovoru. — Rokopisi se ne
vratajo.Advertising rates on agreement. — Manu-
scripts will not be returned.Naslov za vse, kar ima stik s Heterom:
PROSVETA
2637-59 So. Lawrence Ave., Chicago, Illinois.

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

138

Datum v objavo, na primer (Nov. 30,
1934), poleg vsakega imena na naslovu po-
meni, da vam je s tem datumom potekla
naročnina. Poskrbite jo pravočasno, da se
vas list ne ustavi.

Domač drobiž

Nagla smrt

Chicago. — Anton Benčan,
star 27 let in rojen v Pennsylvani-
ji, je v soboto zjutraj naglo
umrl na svojem domu na sever-
ni strani mesta. Zadela ga je
srčna kap. Benčan je prejšnji
večer še vodil godbene vaje svo-
jega orkestra za nedeljsko pri-
reditev božičnice federacije dru-
štva SNPJ, za katero je bila na-
jeta njegova godba. Bil je do-
ber muzikant.

Se en čikaški grob

Chicago. — Zadnji teden je
umrla mlada rojakinja Antoni-
ja Skala, roj. Kozjek. Zapuška
moža, starše, brate in sestre.Dva nova grobova v Mil-
waukeejuMilwaukee. — Dne 18. t. m.
sta umrli dva rokaja, oba za
isto boleznijo: rak v želodcu.
Prvi je Anton Neizer, star 62
let in doma iz Makol na Spod-
njem Stajerskem. V Ameriki
je bil blizu 30 let, vdovec in v
staremu kraju zapuška eno se-
stro. — Drugi je Frank Rogelj
iz West Allisa, star 60 let in do-
ma iz Rihpovec pri Trebnjem
na Dolenjskem. V Ameriki je
bil 32 let in tu zapuška ženo, v
staremu kraju pa enega brata in
štiri sestre. Pred nekaj meseci
je prejel pismo, da mu je umrl
drugi brat za isto boleznijo v
staremu kraju. Oba pogreba je
oskrbel Ermenčev zavod.

Nov grob v Washingtonu

Bellingham, Wash. — Tu je
umrla Martha J. Gregorin, omo-
žena Sawyer, stara 20 let. Ro-
jena je bila v Ameriki in zapu-
ška hčerko, starše in brata.

Smrtna kosa v Kansasu

Frontenac, Kans. — Tu je u-
mrl Louis Slak, star 30 let, za
kronično srčno hibo. Rojen je
bil v Leobnu na Stajerskem in
v Ameriko je prišel, ko je bil
star dve leti. Zapuška mater,
dve sestre in brata v Grahamu,
Tex.

Mrtvoud

Milwaukee. — Rokaja Anto-
na Tratnika je zadel mrtvoud
na levi strani. Zdravi se doma.

Srebrna poroka

Milwaukee. — Ciril Muška-
tovec in njegova žena sta zadnje
dni praznovala 25-letnico svoje
poroke v velikem krogu prijate-
ljev in znancev. Muškatovec je
znani pevovodja.

Nov policaj

Milwaukee. — Frank Bešek,
star 26 let in sin vdove Mary
Beškove, je zadnji teden dobil
policijsko službo.

Se eden linčar umrl za rano

Shelbyville, Tenn. — Tretji
linčar, ki se je v sredo udeležil
napada na sodnijsko med proce-
som proti črncu, je v petek umrl
za bajonetno rano v trebuhu. Še
nekaj linčarjev je nevarno ran-
jenih, dočim je čez 20 takih, ki
imajo lahke rane. Linčarska
strast je pojenjala, toda voja-
ške čete, ki so ohranile zamorca,
kateriga je drhal hotela linčati,
so še tukaj. Obravnava proti
črncu, ki je obtožen posilstva
bele deklice, se bo nadaljevala v
Nashvillu. Ko so vojaki odbili
linčarje in rešili črnca, je raz-
kačena drhal zažgala sodnijske
poslopje in naredila \$150,000
škodo.

Glasovi iz nasebin

Zanimive beležke iz raznih krajev

Naše zmote in zablode

Chicago. — Skrajni čas je že,
da se delavci zbuje iz dolgega
spanja in spoznajo svoje zmote
in zablode. Ako se nekoliko o-
zremo okrog sebe, moramo pri-
znati, da v mladosti nismo ra-
čunali na težke čase, ki so pri-
šli. Kljub temu še ni vse zamu-
jeno, kajti delavci imajo še ved-
no odprto pot, po kateri morajo
hoditi, če si hočejo izboljšati po-
ločaj. Misliti morajo s svojo gla-
vo in ne čakati na pomoč dru-
gih, na dobrotine z mize boga-
tinov, ker ti gledajo le zase in
se za delavce ne brigajo. Treba
je biti vedno na straži in imeti
odprte oči, ker drugače človek
lahko pride v zagato.Danes so časi res mizerni, ko
delavci hodijo od tovarne do to-
varne, za delom, a ga ne morejo
dobiti. Pred vsako tovarno se
zbirajo velike skupine delavcev,
ki bi radi delali, toda delodajalci
jim odrekajo priliko do za-
služka. Povsod pravijo, da je
preveč delovnih moči na trgu in
ta pesem se ponavlja dan za dne-
vom.Delavcem obetajo raj po smr-
ti, dočim bogatini uživajo do-
brote na tem svetu. Samo po
smrti smo vsi enaki, kajti smrt
ne dela razlike med siromaki in
bogatinimi in pobira vse od kraja.
Le smrti se moramo vsi ukloni-
ti, revni in bogati.

John Jurecic.

Vojni oblaki

Milwaukee, Wis. — Na obzor-
ju se dvigajo temni oblaki, ki ne
obetajo nič dobrega. Sinove de-
lavcev in kmetov vtikajo v uni-
forme, oborožujejo ter pošiljajo
na meje streljati svoje brate.
Gradijo bojne ladje, letala, mo-
stove in vrtajo hribe, vlivajo
topove, izdelujejo strojnice, pu-
ške in plinske bombe. Muniči-
ske tovarne obratujejo noč in
dan.Vprašanje je, da li so vse te
priprave namenjene za obram-
bo domovine. To ni verjetno, kaj-
ti naše domovine ne more nihče
strgati z zemlje in odnesti v div-
je kraje. Čemu torej trošijo
milijarde dolarjev za vojne pri-
prave? Ali zaradi tega, da se
bomo lahko branili pred levi
leopardi, medvedi, volkovi, ka-
čami in drugimi človeku nevar-
nimi živalimi? Denar se troši
za obrambo domovine bogatinov
in da se podjarmi ljudi, katerim
ni mar, pod katero vlado spada-
jo, samo da je poštena in da
skrbli za nje.Vojna nevarnost je na vidi-
ku, a kljub temu pojo v cerkvah
ob vsakem božiču: "Mir ljudem
na zemlji, ki so dobre volje." Mi-
ru pa ne bo, dokler bodo šle
milijarde dolarjev za orožje in
strelivo, za pobijanje ljudi na
debelo. Mir bo vladal na zemlji
šele takrat, ko se bodo milijarde
porabile, da bodo vsi ljudje už-
ivali blagostanje.

Joseph Ule.

Prireditve soc. kluba

Oglesby, Ill. — Leto 1934 bo
kmalu zatonilo in čas je prišel,
da pregledamo naše račune. De-
lavci bomo lahko sestali pri-
hranke in to nam ne bo delalo
nikakih preglavic. Ostali nam
bodo samo neplačani računi in
pa velike luknje v žepih.Leto 1934 je bilo važno, ker
smo imeli volitve. Bil je čas de-
la, a večina delavcev je spala
tako trdno, da ni niti videla, kaj
se godi okrog nje. Pridni so bili
le tisti, katerim ne manjka ničesar
in sta jim mraz in lakota ne-
poznana stvar. Ti se zavedajo,
da je treba žeti žito, ko je v
klasju, to je ob volitvah. Lansko
leto je bilo leto največje krize za
delavce, ne pa za kapitaliste, kaj-
ti l. 1933 je Amerika dobila 26
novih milijonarjev. Ti bodo
lahko peli slavo Bogu na višav-
vah, ne pa brezposelni delavci,
ki živijo v pomanjkanju.Tukajšnji soc. klub bo dne 6.
januarja uprizoril igri "Ga-
šper" in "Mieika". Prva je za
delavce zelo podučna drama in
vam bo pokazala nekaj, kar vam
ne bo šlo kmalu iz spomina. Druga
je burka, ki bo najbolj
resne in žalostne prisilila na
smeh. Program se prične točno
ob 7. zvečer v Moose dvorani
nasproti gledališča in vstopnina
bo 20 centov. Po igri bo ples in
prosta zabava. Vse je preskrb-ljeno za imenitno postrežbo, da
se bodo gostje izvrstno zaba-
vali.Uljudno vabimo rojake iz na-
selbin Oglesby, La Salle, Peru
in Depue, da se udeležijo priredi-
tve. Ob priliki vam bomo po-
set vrnili. Na svidenje na klu-
bovi prireditvi 6. januarja!

Josephine Pohar.

Subljevo voščilo

New York. — Vsem rojakom
in rojakinjam širom Združenih
držav želim vesele božične praz-
nike in uspeha polno novo leto.Anton Šubelj, operni in kon-
certni pevec.

LISTNICA UREDNIŠTVA

Albia, Iowa. — Kolikor je
nam znano, je edini redni slo-
venski radio program v Clevel-
andu, ki se izvaja na po-
staji WJAY vsako nedeljo med
tretjo in četrto uro popoldne.Fantje na "sramotnem odru"
tožijo za \$75,000Paintsville, Ky. — Trije mla-
di fantje, ki so bili 5. decembra
na križišču glavnih ulic prikle-
njeni dve uri k telegrafskemu
stebri na odlok sodnika, so zad-
nje dni vložili tožbo proti mestu
za \$75,000 skupne odškodnine
za "sramoto", katero jim je na-
redil sodnik. Fantje so bili are-
tirani zaradi ponočevanja in ob-
sojeni v plačilo globe, a so se
uprli plačilu, nakar jih je sod-
nik velel postaviti na "pillory"
ali sramotni oder po srednjeve-
škem zgledu.Redni promet po zraku med
Ameriko, Evropo in Azijo
v prihodnjem letuWashington, D. C. — Redni
poštni in potniški prekomorski
promet v letalih med Združeni-
mi državami in Evropo ter Azi-
jo se začne v prihodnjem februa-
rju. Gigantični aeroplani so
že pripravljeni za redne polete.

PREPOVEDANE HLAČE

Kemal paša je v svojih re-
formnih stremeljenjih dospel že
koraj do konca. Po toliko dru-
gih prepovedih je izdal sedaj
prepoved znamenitih turških
hlač, ki so kot sestavni del tur-
ške narodne noše res pravi ku-
riziozum.Moški, ki se vanj oblači, mora
biti že precej spreten, da se
spravi v te široke hlače z ogrom-
nim zadkom, ki se širijo ob stra-
ni kakor krila in ki ji neskončno
dolga pas drži v normalnem po-
ločaju. Oblasti bodo nosilce tak-
šnih hlač odselej energično zasle-
dovali. Ta mesec jih še lahko
nosijo, a ne smejo z njimi v no-
beno gledališče, kino ali javni
lokal. Po 1. januarju pa bo pla-
dal vsakdo visoko globo, kogar
bodo zalotili tako oblečenega.Ruska delavka v Moskvi, ki se je odlikovala pri gradnji
moskovske podzemne železnice in sovjeti so ji dali čast pryakinje.POLOŽAJ V ŠPANJI PO
OKTOBRSKI REVOLTI

(Nadaljevanje s 1. strani.)

zem. Pravi, da mu vlada ne
more ničesar dokazati, niti ne
stranki, ker ni nobenih doku-
mentov. Upor delavcev je bil
povsem spontan odpor proti fa-
šizmu."Povejte internacionali, da
stranka ni pri tem nič priza-
deta," so bile prve Caballerove
besede na Auriolove pozdrave.
"Stranka se nima ničesar bati.
Proti nji ni mogoča nobena le-
galna akcija. Delavske sile so
ostale intaktne. Iz poročil, ki
jih prejmemo iz vseh krajev,
je razvidno, da se strokovne or-
ganizacije naglo obnovljajo. To
je na primer resnica s kovinar-
sko unijo, ki je popolnoma in-
taktna. Vodilni možje, ki so
padli ali so pa v ječi, so bili že
nadomeščeni z drugimi."Naše politično in strokovno
gibanje je danes močno ko kdaj
prej. Izjema je le Asturia, o
kateri nam še ni dosti znano.
Naši stalni sovražniki skušajo
sicer disorganizirati in uničiti
stranko. Toda nimajo ničesar,
na kar bi se oprli — nobenega
dokumenta. Proti nobenemu iz-
med nas ni mogoče vzdržati naj-
manjše obtožbe."Caballero je mnenja, da ta
ponesrečena vstaja ne bo imela
slabih posledic na delavske or-
ganizacije. Največje vprašanje
je, kako nadomestiti padle ali
zaprte voditelje, in v dobri meri
se je tudi to že zgodilo. Leta
1917 je špansko delavstvo doži-
velo še hujši poraz, ampak ga je
v kratkem preživel.Francoski poslanec Auriol je
tudi siceren, da ne bo prišlo do
kakega razdora med socialisti.
Mnenja med desnico in levico se
sicer križajo, toda ne ogrožajo
enotnosti. Auriol je mnenja, da
zna anarhistično gibanje doži-
veti najhujši udarec. Njegovi
voditelji so bili namreč pasivni
včas boja, članstvo je bilo pa
več ali manj v akciji. Posledice
tega so, da bo socialistično giba-
nje dobilo mnogo rekrutov tudi
med anarhisti.S strani internacionala je or-
ganiziranje pomoči za osirotele
otroke, katerih je tisoče, in za
druge žrtve vladne represije,
največji problem. Ta pomoč je
potrebna španskemu delavstvu.
Eksekutiva internacionala je
sklenila, da bo temu namenu slu-
žil Matteotijev fond.Internacionala bo poslala v
Španijo tudi odbor mednarodnih
juristov, ki bodo pomagali pri
obrambi revolucionarjev. Cab-
allero je lahko še bolj optimi-
stičen, dejstvo je pa, da situaci-
ja ni tako rožnata. Njega in več
drugih bo namreč sodilo voja-
ško sodišče, če vlada ne odstopi
od svojih načrtov. Fašizem je
še vedno resna nevarnost. Goje
ga v farovžih in finančno ga
podpira pa jezuitična podjetni-
ška zveza Kristusovcev.Donald R. Richberg (na levi), bivši naprednjak in zdaj se-
NRA, se dobro počuti pri banketu Zveze ameriških tovarnarjev
v New Yorku. Zraven njega je C. L. Bardo, predsednik tovar-
narske organizacije.KOMPANIJSKE UNIJE OBLE-
ČEJO NOV SUKNJIČ

(Nadaljevanje s 1. strani.)

manj tudi med Belo hišo in A-
meriško delavsko federacijo se
že nekaj tednov vrše pogajanja,
kako priti do tega, da bi bila
ovca cela, volk pa sit. Predstav-
niki prvih in vladni organi bi
radi prišli do formule, ki bi
kompanijskim unijam omogoča-
la legalen obstoj in jih kvalifi-
cirala za delavske predstavnice
pod sekcijo 7a.To formulo je vsekakor že iz-
našla Wheeling Steel kompani-
ja, ki je svojo unijo, oziroma
"Assembly Plan" v tovarni v
Portsmouthu, O., oblekla v nov
suknjič, da zadosti vražji točki
7a. Mnenje je, da si njeno for-
mulo prisvoje tudi drugi jeklar-
ski magnati.Novi suknjič je čisto enosta-
ven. Pravila kompanijske uni-
je so bila toliko spremenjena,
da jo bodo v bodoče delavci sa-
mi financirali z assesmentom, ki
bo odtrgan od plače. Tudi za
članske seje je preskrbljeno, kar
prej ni bilo. Vršile se bodo na
kompanijskem prostoru.Nova pravila, ki govorijo le o
"harmoničnih odnosih", čisto
nič pa o plačah in podobnih ma-
lenkostih, morejo biti spreme-
njena le z dvotretjinsko večino
glasov vseh uposlenih delavcev.
Ker je ni organizacije pod soln-
cem, ki bi mogla delati spre-
membe na tak način, je "unija"
torej skrbno zašita.V teh preplankanih kompa-
nijskih unijah ni bistveno nobe-
ne spremembe. So še vedno
bossovske organizacije. Razlika
je le v tem, da jim bodo imeli v
bodoče priliko delavci sami fi-
nancirati, za kar bodo že delo-
vodje skrbeli.In značilno pri vsem tem je,
da to preplankanje kompanij-
skih unij popolnoma zadovolju-
je "liberalce", ki imajo važno
besedo v "new dealu". Celo iz
predsednikovih besed drugi dan
po konferiranju z jeklarskimi
magnati je razvidno, da je pri-
pravljen tem "unijam" dati le-
galen status zaeno s pravo de-
lavsko organizacijo. Pri njih je
glavno to, da se napravi podlaga
za "harmonične" industrijske
odnose.Ickes odredil razpustitev kom-
panijske unijeWashington. — Notranji taj-
nik Harold Ickes, ki je obenem
"diktator" oljne industrije, je
ukazal Texas Co. v West Tulsi,
Texas, da mora razpustiti svojo
kompanijsko unijo, v katero je s
silo nagnala večino delavcev. To
je storil na priporočilo petrolej-
skega delavskega odbora, ki ima
s kompanijskimi unijami slične
sitnosti kakor ostali delavski od-
bori.

Martin Insull tudi oproščen

Chicago. — Martin J. Insull,
brat Samuela, je bil v petek
pred čikaškim kriminalnim sodi-
ščem oproščen v pravi velike
povprebe. Porota se je posve-
tovala 14 ur, glasovala je enajst-
krat in se končno zedinila, da
ni kriv, česar je bil obtožen.
Martina pa čakajo še druge
pravde kakor njegovega brata
Samuela.

Hrana za otroke

Spisal dr. John Rice, zdravstveni ko-
misar mesta New YorkNikdar ni odveč poudarjati
potrebo redilne hrane za otro-
ke, kajti otroci, ki rastejo in ra-
bijo svoje mozgane, da sprej-
mejo poduk v šoli, morajo imeti
pravilno ravnotežje v svoji hra-
ni, da se pospešuje rast in učna
zmožnost.Znanstvena preiskovanja so
dosledno dokazala, da dobra pre-
hrana je potrebna in bistvena
za normalno rast in za zdravje.
Za zgradnjo zob in kosti, orga-
nov, mišic, živcev in kože je po-
trebno preskrbovati telo s pri-
mernimi količinami nekaterih
kemičnih snovi.Hrana je edini vir teh snovi.
Ako bi vsa hranila obstojala iz
istih snovi in bi vsebovala vse
potrebne elemente, tedaj ne bi
bilo treba izbirati izmed hranil.Ker pa so hranila jako različ-
na v svoji kemični sestavi, je
umna izbira neizogibno potreb-
na. Poleg tega pa živež služi tu-
di za druge svrhe kot za zgrad-
njo telesa. Mora vsak dan pre-
skrbovati telo s količino energije,
je, ki je enaka oni, ki jo telo
troši vsak dan, in mora tudi
preskrbovati telo z minerali-
mi in vitamini.Izborna podlaga, morda naj-
boljša, za vsako hrano otrok je
mleko.Je dosti razlogov, zakaj se
svežemu mleku daje vrhovno
mesto izmed vseh hranil za otro-
ke. Njegovi proteini imajo vi-
soko biološko vrednost; to po-
menja, da se prav lahko pre-
tvorjajo v telesne proteine.
Vsebuje karbohidrat, ki ne fer-
mentira tako lahko in masti v
mleku se hitro prebavljajo.Dodatno k temu sveže mleko
vsebuje jako fino izbiro mi-
neralnih snovi, ki so pravico gra-
divo za telo, ravno kot proteini.
Mineralne snovi, radi katerih je
mleko tako važna prehrana, sta
fosfor in apno.Mnoga hranila imajo premalo
apna, radi česar se je treba za-
našati na sveže mleko kot naj-
važnejši vir za apno v prehrani
otrok. Vprašanje je, koliko mle-
ka naj jemlje otrok vsak dan.Eksperimenti so dokazali, da
si otrok prisvaja najboljšo zalo-
go apna za svoje telo, ako živa
kvart mleka vsak dan.V primeri s stroškom nudi
sveže mleko največjo redilnost.
Mleko je eden izmed najbolj e-
konomičnih živežev v prehrani.
FLIS.Izvozna trgovina z vojnim ma-
terialom v cvetjuWashington. — V prvih de-
vetih mesecih 1934 je ameriški
izvoz železnih in jeklenih od-
padkov narasel 148% nad lani-
skim eksportom v enaki dobi.
Tako železo rabijo predvsem za
orožje in drugi vojni material.

Vlada prevzela železnico

Denver, Colo. — Denver &
Salt Lake železniško linijo je
prevzela federalna vlada in jo
bo obratovala, dokler ne dobi
vrnjenega posojila, ki je zapad-
lo. Posojilo, ki ga je dala RFC,
znaša blizu 11 milijonov dolar-
jev.

Vesti s Primorskega

SEK DNI TERORJA V OBMEJNIM VASEH

aracije in pretepanje zaradi slovenskih knjig. — Pred prošenjem specialnega tribunala

Postojna, 24. novembra 1934. Že v prvih početkih se je po našim fašizem kot velik sovražnik, ne le naše, ampak italijanske, če mu je bila kaj na poti. Očistil je bil, da ne bi ljudje, zlasti žena, zvedela kaj takega, kar bi znalo zavesti s fašistične vse, kar je novega je podlegel strogi cenzuri in celo daje posebnimi dekreti naravnost, kako se sme in kako se sme pisati. Vkljenil je vse življenje in vso svobodo v okvir fašistične omejenosti, da bo s tem uklonil človeškega duha. Toda on si zna preko tega poiskati prave poti, ki pa gotovo ni ona, po kateri hodi fašizem. Če se je vrgel fašizem na italijansko kulturo, na italijansko svobodo, koliko bolj je bilo na tem, da uniči postojna tujo — zlasti našo, slovensko in hrvaško. V začetku je vseh vse kar je bilo največjega postopoma nizzol, tako da danes pričel že trgati knjigo posameznika. Trgati mu prišel in krasti ono knjigo, ki jo skozi stoletja prebirali očetje in učili iz nje otroke svojem jeziku zgodbe iz sv. pisma, knjige, ki mu jih je podelila Mohorjeva družba in knjige, ki si jih je sam s trudom nabiral. Fašizem si je vtepel glavno, da mora vladati nad ljudmi, če se hoče obdržati, zveča se, da se bo obdržal le če ima slepo pokorne avtomate. To pot je ubral z vso in danes, ko bi že moral biti koncu, vidi, da je vse to še malo. Ne le knjigo, ampak tudi človeka mora uničiti, je po njegovu izpolnjenemu geslu. Naši ljudje so pričeli iskati iz nje rešitve. Ostali so sami brez inteligence. Zase se niso bali; ali so se in se boje za svoje otroke, ki jim jih hočejo ukrasti. Prišla se je borba, težka, nora, borba, v kateri ima na našej uspehe — sila.

V naslednjem hočemo podati nekaj dogodkov, ki so se razvijali v Črnu vrhu in okoliških vasi, ravno zaradi slovenske knjige. Ni to osamljen primer, ampak ozirom na število aretacij in ostala nasilja, se nam zdi potrebno, da ga obširneje opišemo in pokažemo vsem pravi resnični položaj posameznika v zemlji, kjer vlada fašizem, isti fašizem, ki postaja danes čim dalje bolj ideal onih, ki hočejo vladati. Naštet hočemo dogodke, kot so se množično razvijali:

13. septembra zvečer je bil aretiran Franc, star 29 let, doma iz Lomov, zaposlen v črnovrški kasarni in tam stanujoč, poklicno poštarju De Cilliu Ugoju, je tudi politični tajnik v Črnu vrhu. De Cillio Ugo je zaposlen od Rojca, da mu prinese slovenske knjige, kar jih je imel doma, na pošto. Ko je politični tajnik in poštar še dalje, brezuspešno, skušal vplivati pritiskati na Rojca, ga je puščal domov. Drugo jutro je prišel brigadir k Rojcu v mlekararno, ga povabil na kratek, par minut razgovor v kasarno, od koder se pa Rojce ni vrnil. Istega dne ob 11. uri in pol zvečer prišel domov v spremstvu karabinerjev in brigadirja. Zahteval so od njega, da jim izroči knjige. Rojca je nato brigadir pel na "štalo", kjer je brigadir privlekel izpod oboka dve knjigi. Kateri sta ti dve knjigi, ni znano, vsekakor pa sta bili iz Jugoslaviji in to jim ni zadostovalo. Istočasno so našli natančno hišno preiskavo, so pri Rojcu pobrali vse kar je bilo v stanovanju tiskanega literature, časopise, stare "Ekonisti", "Stražo", "Naš čolnec". Rojce je bil včasih tudi razgovor in je zato umljivo, da kar nekaj našli pri njem, kar je bilo tiskanega in slovenskega pri hiši. Odnegli so tudi dve knjigi in odšli z Rojcem nazaj v kasarno. Rojce je bil kasarno golorok v srcaji. Zvečer, ko je prišel v spremstvu karabinerjev, da je preiskoval hišno preiskavi, je bil, da ga ni bilo poznati.

Kljub mrzlim dnevom je bil ves moker od potu, da se je srcaja držala života, izmučen pa tako, da ni mogel niti govoriti. Ko ga je žena ugledala, je padla v nezvest. Po preiskavi, ki se je končala enkrat proti jutru, so odnesli vse knjige in odpeljali Rojca nazaj v kasarno.

14. septembra so aretirali Pavka Franca, krojača in posestnika doma iz Lomov, obenem pa so mu naredili natančno preiskavo, pri kateri so našli na veliko slovenskih knjig tako, da sta jih dva njegova vajenca odpeljala z vozom v Črni vrh. Oba vajenca, Rudolf Pavel, star 16 let iz Zadloga in Nagode Franc, star 18 let iz Predgriz, sta bila nato pridržana do večera v karabinerski kasarni.

Nato pa so aretirali še: Rejca Antona, starega 23 let, doma iz Lomov, Rudolfa Karla, starega 25 let, posestnika iz Lomov, Tončiča Franca, starega 42 let, posestnika iz Lomov, Semrla Franca, starega 40 let, posestnika iz Lomov, Skvarčev Ivan, posestnika, Poženel Franciško, staro 48 let, vdovo in to ob sedmi uri zjutraj ter vse naenkrat. Kmalu pa so vse, razen Pivka, izpustili še isti večer. Vse aretirance so tekom dneva zasliševali vsakega zase, približno po eno uro. Zanimali so se pred vsem za slovenske knjige: hoteli so izsiliti od vsakega posebej priznanje, pri tem pa so razgrajali, žugali s pretepanjem in sploh zelo nesramno postopali.

Brigadir, ki je vodil te aretacije in zasliševanja, je šele tri mesece v Črnu vrhu, je zvečinski in zna slovensko. Starejši je zasliševal slovensko, mlajši pa italijansko.

15. septembra so odpeljali iz Črne vrha Rejca in Pivka vključena skupaj s taksijem čez Sv. Lucijo v Videm.

17. septembra so aretirali ponovno Rudolfa Karla iz Lomov, obenem so mu naredili strogo preiskavo: ker niso dobili ničesar, so mu vzeli zemljevid, katerega je kupil v Gorici, istega dne so ga odpeljali v Črni vrh in nato 19. septembra v Videm.

18. septembra ponoči so pripeljali Pivka iz Vidma v Črni vrh. Naslednjega dne je prišel na svoj dom v spremstvu karabinerjev z brigadirjem in petimi detektivji. Pripeljali so se z dvema avtomobiloma.

Pivk je bil tako izmučen in uničen, da si je lahko vsakdo kdor je imel priliko le videti ga, takoj ustvaril svoje mnenje o postopanju. Pokazal je knjige, ki jih je imel skrite v gozdu, vseh je bilo okrog dvajset. Dovolili so mu, da se je v prisotnosti javnih organov preoblekel. Nato so ga odpeljali. Na aretirancevo prošnjo so odprli radio in je tako odšel iz hiše ob godbi. Prosil je tudi, da ga za moment pustijo sredi vasi pred spomenikom padlih vojakov, kjer je malo nemo postal.

Tu mu je brigadir tudi navetoval, naj domačim pove za svoje dolžnike. Potem pa so ga odpeljali z avtom vkljenjenega na rokah in nogah.

18. septembra je brigadir ponovno poklical Poženela Dominika, starega 27 let iz Črne vrha, ki je bil pred nekaj dnevi zaprt 24 ur, ga aretirali in ga takoj poslal v Videm. Istega dne so aretirali še Tončiča Franca, starega 44 let in Tončiča Josipa, starega 45 let iz Lomov in ju odpeljali v Videm.

21. septembra so aretirali Rudolfa Jakoba, starega 30 let, iz Črne vrha in ga poslali takoj v Videm.

22. septembra so nadaljevali aretacijami in aretirali: To-

minca Ivana, starega 17 let iz Lomov. Istega dne so jih odpeljali v Videm, ne da bi naredili hišne preiskave. Odpeljali so vsakega posebej.

26. septembra so aretirali Lampeta Ivana, starega 56 let in ga odpeljali v Videm.

27. septembra jim je sledil Rudolf Maks, star 40 let, iz Coli nad Vipavo.

28. septembra so aretirali Lampeta Franca, starega 50 let iz Zadloga.

14. oktobra so izpustili iz zaporov Rudolfa Viktorja in Lampeta Franca.

14. oktobra so aretirali Plešnarja Ivana, starega 76 let iz Zadloga in ga odpeljali takoj v Videm.

V zadnjih dnevih istega meseca so aretirali še Rejčevega brata Antona Rejca, starega 25 let, a so ga čez par dni spustili.

21. oktobra so prepeljali z železnico iz videmskih zaporov v koprsko Pivka Franca, Rejca Franca, Rudolfa Jakoba, ter Tončiča Franca.

17. novembra so izpustili iz Koprca Tončiča Franca, iz Vidma pa Rupnika Antona. Istega dne so aretirali in napravili preiskavo pri Korencu Jakobu, staremu okoli 32 let, posestniku iz Hotederšice, stanujočem v Črnu vrhu. Po strogi preiskavi so ga aretirali in odpeljali v videmske zapore.

20. novembra so izpustili iz zaporov Tomčiča Jošta in Plešnarja Ivana iz Vidma.

Med tem časom sta bila aretirana toda dan aretacij nam točno ni znan, še brata Sajovic iz Vodice in Čuk Franc tudi iz Vodice, zato, ker so nosili obleke k Pivku iz Lomov, ki je bil kot je znano krojač in je kot izgleda eden glavnih obdolžencev med aretiranimi v Črnu vrhu. Istočasno s njimi so aretirali tudi Črničojca Franca, doma iz Podkrajca, zato ker je bil svoj čas zaposlen kot pomočnik pri Pivku.

Večina aretirancev je šla skozi videmske zapore ali pa je še v njih. Kaj se pravi prestajati je v videmskih zaporih, ve marsikdo od naših rojakov povedati. Ti zaporji so znani kot najslabši in z jetniki se ravna najstrožje ter jih niti koprski zaporji ne prekašajo.

Jetniki dobivajo hrano in sicer zelo slabo hrano, samo enkrat na dan. Odeje nimajo skoraj nič, tako da sedaj naravnost zmrzujejo. Nekateri aretiranci so odvedli v zapore kar goloroke, brez jopiča naravnost od dela. Na zrak smejo samo po pol ure dnevno. Toda to ni nikak vrt ali dvorišče, kot jih sicer imajo po ječah, ampak je nekak hodnik 3 m širok in do 12 m dolg. Po tem prostoru hodijo jetniki v krogu. Vsa pisma, ki jih pišejo svojem ali svoji njim, gredo prej v Rim ali jih pa kratkoma uničijo. To dejstvo nas sili k prepričanju, da bodo vse sodili v Rimu pred posebnim sodiščem. Kdaj bo to, še ne moremo ničesar domnevati, navadno se zavlečejo priprave za tak proces tudi nad leto dni. Tako bi prišlo pred izredno sodišče 12 ljudi, dočim so jih aretirali vsega skupaj 26, od katerih so nekatere takoj izpustili, dva iz Vidma, dva pa iz Koprca.

Navedli smo te dogodke v kronološkem redu, tako kot so se resnici vrstili. Hoteli smo s tem pokazati življenje enega okraja. Nad mesec je živelo vse ljudstvo v omenjenih krajih v strahu in še danes jim groze nova nasilja črnovrškega paše. Še vedno grozi, da jim odpelja enega ali drugega iz hiše. Vse to morajo pretrpeti ti ljudje in to samo zato, ker so pripravljeni vztrajati z vso silo v odporu proti fašizmu.

Vatikanska mednarodna politika

Morda že stoletja ni bila vati-kanska politika tako neresna, kakor v zadnjih letih. V obeh socialnih okrožnicah, ki imata nekaj morale zase, nič pa praktičnega realizma glede izvajanja socialne pravičnosti v družbi, se je Vatikan nedvomno izrekel za načelo hierarhične diktature. To je, princip avtoritarnega gospodarja (ne demokratičnega) v politiki in družabnem sistemu. S tem se seveda obenem priznava stan ali razred odvisnega delavca, ki nima pravice, da bi se upiral socialnim krivicam, pač pa je dolžnost gospodarjev, da se brigajo za socialni blagor delavcev.

Zakaj je Vatikan izdal socialni okrožnici? V to je bil moralno prisiljen, ker so se socialne razmere silno poslabšale in je delavstvo po vsem svetu zahtevalo odpravo krivic. Okrožnici priznavata, da ima delavstvo prav in pravico do svojih pravic, pod-črtavata pa izrecno, da mora kapitalistični razred dati delavcu sam, kar mu gre, ni pa delavec opravičen izsiliti svojih pravic. S takimi okrožnicami se seveda socialne bede ne da odpraviti. Še manj je pričakovati, da bi brutalni kapitalizem imel socialno čuteče srce, ker je njega razvoj in oblast odvisna od izkoriščanja in izkoriščanje bistvo sistema.

Da to naziranje še nekoliko podkrepimo naj omenimo nekaj epizod iz evropske zgodovine zadnjih let.

Vatikan se je v Italiji nekaj časa prepiral s fašizmom. Mus-solini je Vatikanu dovolil svo-boščino, pa sta se pobratila. V Nemčiji je fašizem nastopil proti organiziranemu delavstvu. V ta namen ga je podprl kapital. Predstavniki kapitala je bil pred-vsem katoliški grof Papen, ki je hodil v Rim po navodila in ki skuša sedaj zaplesti tudi Av-strijo v objem Nemčije. In ko je nemški fašizem v krvi zada-vil delavsko gibanje, tedaj je vsa vatikanska politika zapela hvalo in slavo Hitlerju in mo-dremu Papenu. Hitler tem kom-plimentom ni bil hvaležen, mar-več zahteva oblast zase sedaj tudi nad cerkvijo. In kakšno slavo so peli avstrijskemu klerikalizmu, ki je na enak način izzi-val in izzval avstrijsko delav-stvo ter ga navidez vtopil v krvi!

Po obeh krvavih dramah je nastala žetev za vati-kanske po-litičarje: boj marksizmu, boj Židom, boj socializmu in boljše-vizmu. To je ista politika, kakor jo vodijo kapitalisti. Od veselja nad tem, da so kapitalisti s silo zatrli klic delavcev po kruhu in enakopravnosti, je tudi klerika-lizem kar plesal.

Vsi ti pojavi nam preočito pričajo, da je vsa vatikanska politika prav tako naperjena proti delavstvu kakor kapitali-stična. Vedno praznujeta vsako zmago nad delavstvom skupno in na enak način.

Avstrijski minister Fey je bil večkrat v Rimu, knez Star-hemberg tudi. Feya dolži sedaj neki mlad doktor, da je on u-strelil Dollfussa, in knez Star-hemberg organizira zaroto zo-per avstrijski režim v prid nemškega fašizma. Tudi ogrski mi-nistrski predsednik hodi v Rim in ga je papež odlikoval, čeprav je bila vsemu svetu znana ma-džarska politika in je Ogrska bila tudi gnezdo zarote proti ju-goslovanskemu kralju.

Vsi dogodki nam kar najočit-neje potrjujejo, da iz Vatikana ne more prihajati resna social-nopolitična iniciativa in akcija.

Dogodki pa nam dokazujejo še več: V Vatikanu morajo imeti slabe informatorje ali pa slabe taktike. Vatikanska diplomacija se je prevarala, recimo v Hitlerju, Papenu, Starhembergu, Goemboesu itd., ter prenašlo blagovolja "politike", ki so ji v štirindvajsetih urah pokazali hrbet ali pa ga le zlorabljali v svoje črne in sebične namene.

Zato naj nas ne moti, če je klerikalno časopisje danes tako zmedeno, da ne vidi nobenega drugega problema kakor mark-sista, boljševeka in Žida. Te je treba pobiti, ker zahtevajo de-lavske pravice, daš je Židov na svetu jako malo.

Izveti so pa tisti Židi, ki si da-dajo cerkve in fundirajo evha-ristične kongrese.

Delavska Politika.

Oddaljeno svetlovo

Zadnja meja neskončnosti—400 milijonov svetlobnih let daleč od nas

Iz Los Angelesa poročajo, da so v zvezdarni na Mount Wilsonu odkrili kozmično meglo, ki je od nas oddaljena okrog 400 milijonov svetlobnih let.

Na Mount Wilsonu imajo zdaj največji teleskop na svetu, njegovo zrcalo meri v premeru 3 in pol metra. V zvezi s tem ogromnim umetnim očesom so u-metni možgani, ki si z očesom do-jeto sliko vtisnejo za vedno v spomin: fotografski aparat s ploščo. Ciklopsko oko ima tolik-šno prodornost, da bi moglo vti-sniti na ploščo svetlobo majhne žepne električne svetilke, ki bi bila oddaljena 12 km. In tako u-jame lahko še zvezde 22. reda, katerih slabotni sij bi ustrezal svetlobi električne svetilke v o-mnenjeni oddaljenosti.

Kakšnih 800 milijonov zvezd more razločiti na vsem nebes-nem svodu teleskop na Mount Wilsonu. To je komaj majhen del od mnogih milijard zvezd, ki jih mora obsegati samo sistem Rimske ceste, tistega svetovne-ga otoka, ki mu pripada tudi naša osončje. Skrajne zvezde tega svetovja so deset tisoče svetlob-nih let oddaljene od nas. A kaj je to proti daljavam, v katerih se gibljejo druga, podobna sve-tovja?

Ze s prostim očesom moremo dojeti, čeprav nerazločno, nebes-no tvorbo, ki leži izven sestava Rimske ceste. To je znamenita velika meglenica v ozvezdju An-dromeade, ki nam jo že močnejši daljnogled pokaže v obliki spi-ralnega oblaka. Orjaško oko na Mount Wilsonu je ta oblak raz-členilo v milijone in milijone sonc, podobne našemu soncu. Cel milijon let potrebuje svetloba teh sonc, da prispe do nas. Z drugimi besedami pomeni to, da vidimo meglenico Andromeade ta trenutek v obliki, kakršno je imela v času, ko človeka še ni bilo na zemlji. Svetloba premi-ri v enem letu 11 bilijonov ki-lometrov in še milijonkrat to-liko je ta meglenica oddaljena od nas.

Ali niso to daljave, ki jih je z našega znanstvenega zemelj-skega praška nemogoče izmeri-ti? A vendar imajo astronomi

—Federated Picture.

Lahko se smeje! Sam Insull se je takole rezal, ko je silal oprostiti pravorek federalne porote v Chicagu.

svoje metode, po katerih more-jo izmeriti vsaj približno še ne-primerne večje razdalje, nego so te, še stotinekrat večje raz-dalje. Eno izmed teh metod je odkrila ženska, ameriška astro-nomka Leavittova. Temeljna misel je preprosta: če poznaš resnično svetlobnost nekega telesa in navidezno svetlobnost, s katero se ti predstavi zaradi svoje oddaljenosti, izračunaš lahko s pomočjo zakonov, po katerih svetlobnost na daljavo pojema, tudi oddaljenost telesa. Učena dama je opazila, da je med trajanjem svetlobnim ni-hajev tako zvanih "spremenljivi-h zvezd" in njihovo resnično svetlobnost neko določeno šte-vilčno razmerje, ki se da izkori-stiti za račune o oddaljenosti zvezd in s tem njihovih svetov-nih sostavov. To vse je lahko razumeti, a kaj težki so računi, ki jih morajo izvršiti po teh principih raziskovalci, da se približajo resnici.

Tako so mogli ugotoviti, da je Andromedina meglenica našemu svetovnemu sostavu najbližji svetovni sostav. Pred nedavnim je astronom Baade v ozvezdju Velikega medveda odkril slabotno meglico, ki so jo smatrali za skrajno mejo vesoljstva. Od nas je oddaljena kakšnih 300 milijonov svetlobnih let. Kakor je razvidno iz tega, kar smo po-vedali v začetku, so se zdaj me-je vesoljstva premaknile še za sto milijonov svetlobnih let da-lje. Ali mu pridemo sploh kdaj do konca?

Teroristi se selijo iz Madžarske v Avstrijo in Italijo

Radi predložitve jugoslovanske note Ligi narodov, ki zelo obremenjuje Madžarsko, je isti prišločla na pomoč Avstrija in Italija, kamor se sedaj selijo Percecevi teroristi iz Madžarske. Avstrijski socialisti so iz-dali letak, v katerem so razkrili tajno preseljevanje teroristov iz Madžarske v Avstrijo, odkoder bodo odpotovali v Italijo. V le-taku bledajo socialisti ta komplot, ki je naperjen proti Jugoslaviji in opozarjajo na nevarnost voj-ne. Letake je seveda avstrijska oblast zaplenila in aretirala ne-kaj socialistov.

NAZNANILO IN ZAHVALA

Potrtih src naznanjamo sorodnikom, znancem in prijateljem žalostno vest, da je preminula naša ljubljena soproga in mati

ANTONIJA KAUCIČ

(roj. Rozman)

Umrila je dne 11. novembra 1934 po tri mesečni bolezni, ob smrti je bila stara 38 let. Pogreb se je vršil po civilnem obredu in veliki ude-ležbi sorodnikov, prijateljev in društvenih članov na North Shore pokopališču v Waukeganu, Ill. Bila je članica društva št. 119 S.N.P.J. in Slov. Samostojnega Podp. društ. Waukegan-North Chicago. V dolžnost si šteje, da se prav ikreno zahvalimo vsem, ki ste nam pomagali ob času njene bolezni in ki ste nas tolažili v žalostnih dneh. Prav lepo se zahvalimo tudi za ureditev pogreba in za darova-ne krasne vence in cvetlice sledečim društvom in družinam: Društvu št. 119 S.N.P.J., društ. št. 14 S.N.P.J., društ. št. 568 S.N.P.J., Slov. Sam. Podpornemu društ. Waukegan-North Chicago, mrs. Rozi Svete, in mrs. J. Zeleznik, mrs. Frances Mence, mr. Anton Nagode, mrs. J. Kaučič, mr. in mrs. J. Korbar, mr. in mrs. J. Lešnjak, mr. in mrs. H. Letz in J. Nagode, mr. in mrs. Warner, mr. in mrs. J. Repp in mrs. M. Opeka, mr. in mrs. J. Kogovšek, mr. in mrs. J. Mence, mr. in mrs. A. Zeleznik, mr. in mrs. A. Končan, mr. in mrs. Janec, mr. in mrs. T. Kranjc in L. Rode, mr. in mrs. J. Janša, mr. in mrs. J. Marolt, mrs. F. Ogrin, mr. in mrs. V. Jerab, mr. in mrs. A. Celeznik, mr. in mrs. F. Japelj, za skupni venci od "Club House" delavcev, mr. Weaver, mr. in mrs. J. Kováč, mr. F. Novak, mr. C. V. Horder, mr. R. Javlonovski, mr. H. Bervien in mrs. M. Malovaič. Nadalje lepa hvala mojemu bratu Frank Kaučiču za poslano darilo venca in za izraženo sožalje. Srčna hvala vsem, ki ste želi ob njenem mrtvaškem odru, vsem, ki ste jo spremili na njeni zadnji poti in vsem, ki ste dali avto-mobile na razpolago ob času pogreba.

Tebi ljuba soproga in mati naša, pa želimo počivaj v miru sladko po trudoplnem delu. V naših srcih nam ostaneš v trajnem spominu. Žalujejo ostali: Michael Kaučič, soproj. Edward, Michael Jr., sinova, Josephine, hčerka, Ivana Zeleznik, Frances Mence in Rozi Svete, se-stre. V starem kraju sestra Marijana Mihov in Frank Rozman, oče, Waukegan, Ill.

—Federated Picture.

Brlogi brezposelnih brezdomcev v New Yorku. Pred kratkim je pet oseb zmrznilo v teh brlo-gih. Medtem pa se federalni projekt stanovanjskih hiš vleče počasi ko polž.

